

Катерина ГАЙ

АРТ-РИНОК УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ — ПОЧАТКУ ХХІ ст.: ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті проаналізовано наукові статті та монографії, у яких досліджено означення арт-ринку, його структурування та огляд кожного із його структурних елементів. Проведено дослідження ключових концепцій розвитку арт-ринку як феномену сучасної культури в українських, російських, американських та британських дослідженнях. На прикладі фрагментарності теоретичних досліджень встановлено, що арт-ринок як явище потребує міждисциплінарного вивчення.

Ключові слова: арт-ринок, концепції розвитку, сучасна культура, теоретичні дослідження, міждисциплінарне вивчення.

© К. ГАЙ, 2012

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 6 (108), 2012

Сьогодні арт-ринок є явищем, що потребує комплексного міждисциплінарного вивчення. Така ситуація зумовлена тим, що у більшості випадків до вивчення цієї проблематики звертаються економісти, однак це не тільки економічне, але й культурне явище. Окрім того, арт-ринок має відносно тривалу історію та продовжує стрімко розвиватися у різних регіонах. Попри існування багатьох аспектів та методів вивчення арт-ринку, цей феномен залишається вивченим фрагментарно. Зокрема, станом на 2012 р. в Україні інтенсивно зростає кількість нових галерей, розвиваються вже існуючі аукціонні дома, у ВНЗ здійснюється підготовка фахівців — арт-менеджерів, однак наукова база, яка б у повному обсязі висвітлювала теоретичні питання щодо термінології та регулювання арт-ринку, практично відсутня, що і визначає актуальність пропонованої статті. Практичний аспект пропонованої статті також визначений тим, що вітчизняний арт-ринок сьогодні перебуває на стадії становлення, однак має великий потенціал, а отже перспективи розвитку. Якщо американські та британські дослідники почали звертатися до вивчення цієї теми з середини ХХ ст., то вітчизняні науковці проявляють інтерес до цього феномену лише в останнє десятиліття ХХ ст., фактично одночасно з формуванням українського арт-ринку. Тому метою нашої статті є визначення основних джерел дослідження арт-ринку в Україні та світі (передусім з урахуванням практичних та теоретичних досвідів США, Великобританії, Російської Федерації).

Базовою у цьому аспекті стала група досліджень світових науковців, переважно британських, американських та російських. Суттєво, що загалом джерела дослідження варіюються від ґрунтовних аналітичних праць з чіткою методологічною основою до інформативно важливих збірників інтерв'ю з кураторами, музейниками, арт-дилерами, аукціоністами, а також загальної характеристики стану сучасного арт-ринку. Не зважаючи на те, що основи діяльності для світу та України єдині, рівень розвитку інфраструктури вітчизняного арт-ринку та умови його функціонування суттєво відрізняються. Так, в Україні є індивідуальна специфіка, яка, попри активний розвиток ринку мистецької продукції, досі залишається недослідженою.

До першої групи входять дослідження загально-теоретичного спрямування, а також ті, які фрагментарно розкривають проблеми історичного розвитку арт-ринку. Серед них суттєвою є праця англійського мистецтвознавця Брендона Тейлора [42], у якій ав-

тор виділяє та структурує процеси, що відбулися в актуальному мистецтві протягом трьох останніх десятиліть. Цей автор також розглядає роль художнього музею, легальність художнього ринку, своєрідність і зміст творів мистецтва, місце та функції художника у технократичному суспільстві споживання. Також автор порушує питання трансформації живопису та скульптури з переходом до таких постмодерністичних художніх форм, як відео-арт, перформенс та інсталяція. Окрім того, Тейлор у цьому аспекті аналізує історію «виживання» класичних форм мистецтва у сучасному глобалізованому суспільстві. Проаналізовано Тейлором і ролі таких установ, як музеї та галереї, а також особливості функціонування інституту куратора в актуальному мистецтві. Завдяки цьому автору вдалося розглянути ще два важливі аспекти в контексті функціонування сучасного арт-ринку:

- роль теоретичної рефлексії в розвитку сучасного мистецтва, що формує «культуру експертів»;
- амбівалентний за наслідками вплив ринку як на творчість художників, так і на її критику та обґрунтування.

До питання культури в контексті ринкових відносин звертались американські та британські науковці, зокрема відомий арт-критик Клемент Грінеберг [56], який у своїх працях застерігає, що у сучасному світі культура стає товаром (ця концепція отримала суттєвий розвиток у загальнотеоретичних публікаціях О. Осмоловича). Важливим аспектом концепції Грінеберга є те, що ринок — головний інститут в сучасному світі, і в останні десятиліття його глобалізаційний характер виражено особливо активно. Так, арт-ринок сьогодні має певні характеристики владного інституту. Можна навіть стверджувати, що стан мистецтва сьогодні визначається комбінацією двох векторів: вектор музею та вектор ринку.

У свою чергу, Жюдіт Бенаму Юз у праці «Ціна мистецтва» визначає арт-ринок як одну з форм сучасного суспільства споживання. Автор стверджує, що музей — важливий інститут мистецтва; ринок по відношенню до нього — явище зовнішнє. Однак на практиці є приклади того, що не стільки музей впливає на арт-ринок, скільки арт-ринок на музей. Автор також простежує ставлення художників до матеріальної винагороди за свої роботи протягом всієї історії мистецтва та нівелює стереотип, що лише сучасне мистецтво працює в комер-

ційному сегменті, та аналізує механіку формування ціни та твори мистецтва [4].

Соціальний аспект функціонування художніх цінностей та норм, які формуються в творчості художників, втілюються в працях російських соціологів Л.Г. Йонина [23] та Е.В. Дукова [21].

Пропоноване нами дослідження також потребувало ґрунтовного історичного екскурсу. У цьому контексті особливо вагомими стали дослідження італійського автора П. Асолін [50], французького письменника Ф. Кремікса [53] та куратора відділу мистецтва XIX ст. Метрополітан Музею у Нью-Йорку Р. Рабінов [58]. Саме ці автори описали діяльність перших арт-дилерів та їхню діяльність у контексті світових мистецьких течій. Питання меценатства та благодійності, взаємозв'язок великого капіталу та культури розглянуті у А. Боханова [5] та Н. Думова [22]. В контексті історичного мистецтвознавства окремі аспекти вивчення художнього ринку репрезентовані в роботах, присвячених життю та творчості окремих майстрів мистецтва. Серед праць такого характеру — публікації В. Прахова [34], Л. Савинскої [36], Д. Сарабьянова [37], Г. Стернина [41].

Теоретичне опрацювання економічних відносин у сфері образотворчого мистецтва в Україні є фрагментарним, зокрема відсутні монографії та інші фундаментальні дослідження. Однак, в останнє десятиліття цю тему активно досліджують російські вчені, зокрема доктор економічних наук Б. Денисов [15—17], який проаналізував велику кількість проблем, зокрема:

- образотворче мистецтво як товар;
- сутність та генезис арт-ринку, його характерні риси;
- наслідки ринкових відносин для мистецтва.

Окрім того, сучасний арт-ринок Росії описала Л. Літвіна [28], а ринок мистецької продукції Західної Європи розглядає С. Лебедев-Вишневський [27].

Варто зазначити, що практично не опрацьовані теоретичні положення щодо використання менеджменту та маркетингу в образотворчому мистецтві. Проте окремі аспекти зустрічаємо в роботах В. Петрова [31—32] (використання маркетингових інструментів), М. Драгович-Шешич [20] (мету та завдання менеджменту, просування, реклама) тощо.

У свою чергу, Г. Галуцький [10], В. Новаторов [29], Е. Песоцька [30] порушують питання ринкових відносин у мистецтві в контексті менеджменту та маркетингу культурної продукції.

Базові знання предмета та аналітичні принципи маркетингового процесу розглядаються в монографіях Г. Гагоорта [11] та Ф. Кольбера [25]

Економіко-культурологічний підхід, що розкриває питання співвідношення естетичної цінності та економічної вартості творів мистецтва, присутній у працях російських дослідників: А. Долгіна [19], Г. Тульчинського [44], Е. Шекової [48]. Проблема цінотворення в художній сфері, особливостям виявлення економічної та естетичної цінності творів мистецтва присвячені дослідження культуролога Б. Гройса. Зокрема цей автор вважає, що сьогодні зміни в художньому процесі відбуваються не на рівні форми, а на рівні інфраструктури. Таке формулювання пов'язане з тим, що держава дедалі рідше готова підтримувати музей та художню систему. Таким чином, констатує Б. Гройс, ініціатива переходить у приватну сферу, що не завжди позитивно впливає на художній процес [13; 14].

До цієї теми також звертався економіст Ю. Автономов у статті «Взгляд на искусство через призму экономической теории» [2]. Автор (вперше серед російських вчених) ділить арт-ринок на первинний та вторинний. Так, на первинному ринку діють агенти, а галереї, аукціони та музеї долучаються вже на вторинному ринку. Автор вважає, що сьогодні дистанція між первинним та вторинним ринком суттєво зменшується і бієнале відіграють у цьому процесі важливу роль.

Найбільш розгорнуте та багатогранне дослідження арт-ринку представлено в колективній монографії сучасних культурологів та філософів Санкт-Петербурга «Художній ринок. Питання теорії, історії, методології» [46]. Феномен арт-ринку тут вперше розглянуто в сукупності культурологічних, мистецтвознавчих та організаційно-практичних аспектів, і, відповідно, на сьогодні це єдине видання, де використано комплексний підхід до вивчення арт-ринку. Тому основні концепти, сформовані цими авторами, доцільно адаптувати для теоретично вивчення українського арт-ринку.

Окремим джерелом у процесі дослідження виявились дисертаційні роботи російських вчених, які і складають другу групу робіт: з економічної точки

зору — Н. Вільчик [8], де в одному із розділів розглянуто економічний аспект функціонування образотворчого мистецтва, визначено його ціннісні критерії, зокрема діалектику естетичної та економічної оцінок. Також автор торкається питань генези арт-ринку, його сутності та специфічних рис і виділяє меценатство та благодійність як основну особливість арт-ринку Російської Федерації. Суттєво, що А. Пілюк [33] розглядає арт-ринок як економічну категорію, зокрема арт-ринок Російської Федерації, особливості його становлення, розвитку та перспективи висвітлення цього питання у періодичних виданнях.

Питаннями соціології художнього ринку займалися Н. Фатеева [45], яка розглянула арт-ринок як особливе соціокультурне явище та дослідила протиріччя становлення та розвитку соціальних взаємодій російського арт-ринку. До питання структурування арт-ринку звертаються дослідники, серед яких Д. Севе-рюхин [38], який провів структурний аналіз арт-ринку у Петербурзі від ХVІІ ст. і до наших днів. Окрім того, автор виявив феномен художнього ринку як мистецтвознавчої категорії та вивів концепцію художнього ринку як важливого компонента культури, що формує матеріальну основу розвитку образотворчого мистецтва, суттєво та різносторонньо впливає на створення, поширення та існування художніх творів, на долю автора та на художнє життя суспільства. Александра Ботс [51], яка розкриває поняття первинного та вторинного ринків художньої продукції, щоправда, на прикладі структури арт-ринку в Амстердамі.

Також важливими виявилися дисертації таких дослідників як Е. Прилашкевич [35] — аналізує феномен кураторства у сучасному мистецтві, Хуан Ванг [61] — описує роль галерейної діяльності на сучасному арт-ринку у Китаї, та Марти Хереро [56], яка розглядає питання аукціонної діяльності на арт-ринку. Згадані праці дозволяють нам сформулювати загальну картину стану, діяльності та структури арт-ринку у різних країнах світу. Суттєвими для обґрунтування змін функцій сучасного музею та ролі мистецтвознавця є погляди англійського вченого Ч. Дженкса [18], викладені у доповіді «Видовищний музей — між храмом та торговим центром: усвідомлення протиріч» оголошених на ХХХІV Конгресі Міжнародної асоціації художніх критиків (2000).

До третьої групи досліджень проблематики входять окремі статті, у яких проаналізовано аспекти ді-

яльності суб'єктів сучасного арт-ринку та огляд періодичних видань.

Найбільш послідовно тема російського художнього ринку розглядається в працях В. Лапшина [26], в першу чергу у його статті «Художній ринок у Росії кін. XIX — поч. XX ст.». Обмеживши своє дослідження відносно короткими хронологічними межами, автор вперше проаналізував еволюцію взаємозв'язків художника та споживача (клієнта, колекціонера, галериста, мецената) — від епізодичних разових продаж, характерних для ранніх етапів розвитку, зокрема російського арт-ринку, до формування цілісної ринкової системи в цій сфері, державного та приватного колекціонування творів російського мистецтва.

Важливим у нашому дослідженні стала збірка статей та інтерв'ю під редакцією А. Бабкова [3], де точки зору на розвиток кожного із структурних елементів арт-ринку висловлюють провідні експерти з різних сфер діяльності досліджуваної теми. Також інформативними є статті професора мистецтвознавства та філософії Дональда Куспіта [57], який в одній із доповідей стверджує, що «сьогодні ми більше не маємо мистецьких напрямків. Ми маємо лише ринковий рух (напрямок)». Соціолог Даяна Крейн [52] роздумує над наслідками діяльності світового арт-ринку для соціології культури. Вагомі дослідження у сфері арт-ринку здійснив і Джеймс Гудвін [54], зокрема проаналізував діяльність арт-ярмарок на арт-ринку протягом 1988—2007 рр. Дослідники Робертсон [59] та Велтхуз [60] підкреслили основи ціни та цінності мистецьких творів на арт-ринку.

Більшість публікацій третьої групи ми отримали з російських періодичних видань «Арт-менеджер», «Арт-Хроніка», «Коллекціонер», «Пінакотека», «НЗ», «Диалог искусств» та вітчизняних — «ART UKRAINE», «Галерея», «AZ ART», Вісник ЛНАМ та Вісник Інституту проблем сучасного мистецтва, де різні автори висвітлюють практичну діяльність арт-ринку, однак, не подають, як правило, аналітичного матеріалу.

Загалом для більшості нещодавніх публікацій, які порушують питання формування, структурування та функціонування художнього ринку, характерні термінологічні неточності, що заважають об'єктивному аналізу та розумінню поняття арт-ринок. До найбільш типових недоліків ми можемо віднести:

- суттєве звуження поняття «художній ринок» (тобто використанню його виключно для опису механізму купівлі-продажу твору мистецтва);
- невинуватене поєднання понять «художній ринок» та «антикварний ринок».

Суттєву групу робіт складають дослідження вітчизняних науковців. Так, важливою стала дисертація мистецтвознавця О. Оленіної, у якій окремим розділом охарактеризовано історичні аспекти розвитку світового арт-ринку та аукціонної діяльності. Однак автор практично не звертається тут до питання розвитку ринку мистецької продукції в Україні.

Фрагментарно діяльність арт-дилерів, бієнале та аукціонів досліджували О. Сидор-Гібелінда [39] та О. Чепелик [47]. Проблему традицій та перспективи розвитку плєнерів в Україні розглядає О. Авраменко [1].

Оскільки важливими також є питання висвітлення особливостей мистецьких процесів, у контексті яких сформувався сучасний арт-ринок, перелік історіографічних джерел доповнюється літературою, що розкриває характер соціокультурного контексту розвитку України зокрема, та країн Західної Європи загалом. Отже, для розширення уявлень про художній процес України в період, окреслений хронологічними межами дослідження, було застосовано публікації В. Сидоренка «Мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань» [40], Г. Вишеславського [9] «Художні процеси у сучасному мистецтві України 1990-х рр.», Н. Булавіної «Нове розуміння актуального мистецтва» [7], «Мистецтво в тенетах глобалізації» [6], О. Іцєглової «Художнє життя Києва 2000—2005 рр.» [49], О. Титаря «Мистецтво і культурна ідентичність» [43], О. Голубця «Львівські мистецькі проблеми регіонального середовища» [12], О. Кан «Вначале было слово и слово было contemporary art» [24].

Суттєву групу робіт складають електронні ресурси, оскільки сьогодні вони є важливою складовою інформаційного забезпечення суспільства. В останні роки з'явилися різноманітні арт-блоги, або ж просто вузькоспеціалізовані сайти, присвячені арт-індустрії, в яких можемо знайти інформацію про останні події в сфері мистецтва, ознайомитися із статистикою продажу на аукціонах, та навіть аналітичні статті по ціноутворенню на ринку художньої продукції. Серед таких джерел: artcurator.ru, artinvestment.ru, artprice.com, arttactic.com, artresearch.org.uk Джеймса Гудві-

на, арт-блог Ніка Фореста, інтернет-ресурс lomonosov-fund.ru та ін.

Отже, розглянувши джерельну базу дослідження такого феномену сучасної культури як арт-ринок, можемо зробити наступні висновки:

- сучасний арт-ринок формується та розвивається сьогодні доволі активно, однак теоретичного підґрунтя, або ж навіть аналітичного огляду подій, що відбуваються, практично немає, за винятком окремих публікацій американських та британських теоретиків;

- найбільш вагомий внесок у теоретичне дослідження арт-ринку внесли, перш за все, американські вчені, в Україні переважно користуємося їхніми перекладеними виданнями та епізодичними оглядами окремих подій, що відбулися;

- короткі оглядові репліки у періодичних та спеціалізованих виданнях хоча й демонструють увагу дослідників, однак не дають вичерпної оцінки ситуації на художньому ринку;

- в Україні практично відсутні експозиційні площі для експериментального мистецтва, що призводить до його комерціалізації. Відповідно висвітлення у ЗМІ цих аспектів діяльності є фрагментарним та не дає змоги цілісно оцінити стан мистецтва в країні;

- сьогодні відсутнє цілісне культурологічне вивчення арт-ринку як особливого соціокультурного явища, що функціонує та розвивається за власними особливими законами, вивчення яких дає змогу повніше виявити його роль у становленні та зміні художніх цінностей суспільства України.

1. Авраменко О. Енвайронментальний простір художніх пленерів: Досвід проектів ХХІ століття, проведених під егідою ІПСМ НАМ України з акцентом на пленері «Вітер» / Олеся Авраменко // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Ін-т проблем сучас. мист-ва Акад. мист-в України. — К. : Фенікс, 2010. — Вип. VII. — С. 7—28.
2. Автономов Ю. Взгляд на искусство через призму экономической теории / Юрий Автономов // Неприкосновенный запас. — 2003. — Вип. 6 (32). — С. 23—32.
3. Галерейный бизнес. Российский и зарубежный опыт: как покупать и продавать искусство / під ред. В.А. Бабкова. — М. : Арт-менеджер, 2010. — 418 с.
4. Бенаму-Юэ Ж. Цена искусства / Жюдит Бенаму Юэ. — М. : Артмедиа Груп, 2008. — 192 с.
5. Боханов А.П. Коллекционеры и меценаты в России / А.П. Боханов. — М., 1989. — 192 с.

6. Булавина Н. Мистецтво в тенетах глобалізації. Український варіант: «перезавантаження» / Наталія Булавина // Сучасне мистецтво : науковий збірник / Ін-т проблем сучас. мис-ва Акад. мис-в України. — К. : Акта, 2006. — Вип. 3. — С. 7—11.
7. Булавина Н. Нове розуміння актуального мистецтва / Наталія Булавина // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Ін-т проблем сучас. мис-ва Акад. мис-в України. — К. : Акта, 2005. — Вип. 4. — С. 13—17.
8. Вільчик Н.Н. Развитие изобразительного искусства в условиях формирования отечественного художественного рынка на рубеже ХХ—ХХІ вв.: Региональный аспект : дис. канд. искусствоведения: 17.00.04 / Вільчик Наталія Миколаївна. — Барнаул, 2002. — 210 с.
9. Вишеславський Г. Художні процеси у сучасному мистецтві України 1990-х рр. / Г. Вишеславський // Сучасне мистецтво : науковий збірник. — К., 2008. — Вип. V. — С. 7—62.
10. Галуцкій Г.М. Основы финансов и финансирование культурной деятельности / Г.М. Галуцкій. — М. : Ассоц. экономики, науки и техники в сфере культуры, информ. и досуга, 1996. — 223 с.
11. Гагоорт Г. Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль / Гіп Гагоорт. — Львів : Літопис, 2008. — 360 с.
12. Голубець О. Львів: регіональні проблеми мистецького середовища / Орест Голубець // Сучасне мистецтво : зб. Ін-ту пробл. сучас. мистец. Акад. мис-в України. — К., 2004. — Вип. 1. — С. 86—91.
13. Гройс Б. Апология рынка / Борис Гройс // Декоративное искусство СССР. — 1991. — № 2. — С. 15.
14. Гройс Б. Язык денег / Борис Гройс // Художественный журнал. — М., 2003. — № 47. — С. 13—17.
15. Денисов Б.А. Несколько мыслей на тему «Рынок и культура» / Б.А. Денисов // Рос. экон. журн. — 1995. — № 7. — С. 109—111.
16. Денисов Б.А. Арт рынок: общие черты и генезис / Б.А. Денисов // Маркетинг. — 1998. — № 3. — С. 104—110.
17. Денисов Б.А. К экономическим критериям ценности произведений изобразительного искусства / Б.А. Денисов // Рос. экон. журн. — М., 1996. — № 4. — С. 105—109.
18. Дженкс Ч. Зрелищный музей — между храмом и торговым центром. Осмысление противоречий / Чарльз Дженкс // ПИНАКОТЕКА. — 2000. — № 12. — С. 5.
19. Долгін А.Б. Прагматика культуры / А.Б. Долгін. — М. : Фонд научных исследований «Прагматика культуры», 2002. — 167 с.
20. Драгович-Шешич М. Экономика культуры. Маркетинг организаций культуры / М. Драгович-Шешич // Артменеджер. — 2002. — № 2. — С. 3—7.
21. Дуков Е.В. Введение в социологию искусства / Е.В. Дуков, В.С. Жидков. — М. : Алетей, 2001. — С. 67.

22. Думова Н.Г. Московские меценаты / Н. Думова. — М. : Молодая гвардия, 1992. — 335 с.
23. Юнин Л.Г. Социология культуры: путь в новое тысячелетие: Учеб. пособие для студентов вузов / Л.Г. Юнин. — М. : Логос, 2000. — 431 с.
24. Кан О. «Вначале было слово и слово было contemporary art / О. Кан // Art Курсив. — К., 2010. — Вип. 5. — С. 13—17.
25. Кольбер Ф. Арт-менеджмент наука третьего тысячелетия / Ф. Кольбер, І. Эврар // Артменеджер. — 2002. — № 3. — С. 3—6.
26. Лапшин В.П. Художественный рынок в России конца XIX начала XX в. / В.П. Лапшин // Вопросы искусствознания. — М., 1996. — Вип. VIII (1/1996). — С. 269—604.
27. Лебедев-Вишневыский С. Рынок как движущая сила искусства. Россия необходимо создавать систему котировок арт-рынка / С. Лебедев-Вишневыский // Коллекция ИГ. — 198. — № 2. — С. 15—21.
28. Литвина Л.П. Арт-рынок современного искусства России. Первые шаги: (Обзор централ, периодики девяностых годов) / Л.П. Литвина // Панорама культурной жизни Российской Федерации: Информ. сб. — М., 2001. — Вып. 2. — С. 32—60.
29. Новаторов В.Е. Маркетинг культурных услуг / В.Е. Новаторов. — Омск, 1992. — 235 с.
30. Песоцька Е.В. Маркетинг услуг / Е.В. Песоцька. — СПб. : Питер, 2000. — 296 с.
31. Петров В.М. Прямое и не прямое воздействие искусства: (Социально-психологическая концепция) / В.М. Петров. — СПб. : С.-Петербург. ун-т., 1995. — 200 с.
32. Петров В.М. Перспективы развития искусства: Проблемы методологии и методики исследования / В.М. Петров, Л.Г. Бояджиева. — М. : Русский мир, 1997. — 175 с.
33. Пілюк А.В. Арт-рынок и средства массовой информации в России: проблемы взаимодействия: дис. канд. филол. наук / Пілюк Андрій Васильович. — М., 2005. — 135 с.
34. Прахов А.В. Художественное собрание князей Юсуповых / А.В. Прахов // Художественные сокровища России. — 1907. — № 5. — С. 46—89
35. Прилашкевич Е.Е. Кураторство в современной художественной практике : дис. канд. иск. / Прилашкевич Олена Євгенівна. — СПб., 2009. — 240 с.
36. Савінська Л.Ю. Н.Б. Юсупов как тип русского коллекционера начала XIX века / Л.Ю. Савінська // Памятники культуры. Новые открытия. — М. : Наука, 1994. — С. 200—219.
37. Сарабянов Д.В. Искусство — в повседневную жизнь / Д.В. Сарабянов // Вопросы эстетики. — М., 1960. — Вип. IV. — С. 26—38.
38. Северюхин Д.Я. Российский художественный рынок: краткий исторический экскурс / Д.Я. Северюхин // Антикварное обозрение. — 2004. — № 3. — С. 49—51.
39. Сидор-Гібелінда О. Українці на венеційській бієнале: сто років присутності / Олег Сидор-Гібелінда. — К. : Наш час, 2008. — 306 с.
40. Сидоренко В.Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: розвиток візуального мистецтва України XX—XXI століть / В.Д. Сидоренко // Сучасне мистецтво. — К. : ВХ [студіо], 2008. — 95 с.
41. Стернін Г.Ю. Два века. Очерки русской художественной культуры / Г.Ю. Стернін. — Галарт, 2007. — С. 384.
42. Тейлор Б. Актуальное искусство 1970—2005 / Брендон Тейлор. — М. : СЛОВО, 2006. — 256 с.
43. Титар О. Мистецтво і культурна ідентичність / Олена Титар // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Ін-т проблем сучас. мист-ва Акад. мист-в України. — К. : Фенікс, 2009. — Вип. VI. — С. 293—300.
44. Тульчинский Г.Л. Менеджмент в сфере культуры / Г. Тульчинский. — СПб. : Лань, 2001. — 382 с.
45. Фатеева Н.А. Особенности становления арт-рынка в современных условиях: социологический анализ : автореф. дис. канд. социол. наук: 22.00.06 / Н.А. Фатеева ; Урал. нац. ун-т им. А.М. Горького. — Екатеринбург : [б. и.], 2008. — 17 с.
46. Художественный рынок: Вопросы теории, истории, методологии : зб. наук. праць / наук. упор. Карпов А.та ін. — СПб., 2004. — 228 с.
47. Чепелик О. 53-я Венеційська Бієнале: особливий погляд / О. Чепелик // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Ін-т проблем сучас. мист-ва Акад. мист-в України. — К. : Фенікс, 2009. — Вип. VI. — С. 26—52.
48. Шекова Е.И. Менеджмент в сфере культуры (Российский и зарубежный опыт) / Е.И. Шекова. — СПб. : Алетей, 2006. — 186 с.
49. Щеглова О. Художне життя Києва 2000—2005 рр. / О. Щеглова // Художня культура. Актуальні проблеми : наук. вісник. — К. : ХІМДЖЕСТ, 2007. — Вип. 4. — С. 201—208.
50. Assouline P. Discovering impressionism: The life of Paul Duran Ruel / P. Assouline. — New York : Vendome Press, 2004. — 304 p.
51. Bots A. The effects of the financial crisis on the secondary art market in Amsterdam / A. Bots. — Rotterdam : Erasmus University, 2009. — 106 p.
52. Crane D. Reflections on the global art market: implications for the Sociology of Culture / D. Crane. — Brasilia, 2009. — 32 p.
53. Cremieux F. Kahnweiler: My Galleries and Painters / F. Cremieux. — New York : Viking Press, 1971. — 348 p.
54. Goodwin J. The Essential Guide for collectors and investors / J. Goodwin. — USA : Kogan Page, 2010. — 448 p.
55. Greenberg C. Homemade Esthetics: Observations on Art and Taste / C. Greenberg // Oxford University Press. — 1999. — 254 p.

56. *Herrero M.* Auction rituals and emotions in the art market / M. Herrero. — UK : University of Plymouth, 2010. — 10 p.
57. *Kuspit D.* Art Values or Money values: An Analysis of Art Prices in 2006 / D. Kuspit. — New York, 2007. — 13 p.
58. *Rabinow R.* Cezanne to Picasso: Ambroise Vollard, Patron of the Avant-Garde / R. Rabinow. — New York : Metropolitan Museum of Art, 2006. — 400 p.
59. *Robertson I.* Understanding International Art Markets and Management / I. Robertson. — Taylor & Francis, 2005. — 296 p.
60. *Velthuis O.* Talking Prices: Symbolic Meanings of Prices on the Market for Contemporary Art / O. Velthuis. — USA, 2007. — 288 p.
61. *Wang X.* Gallery's Role in contemporary Chinese art market / X. Wang. — Ohio State University, 2009. — 173 p.

Kateryna Gay

ART MARKET IN UKRAINE

from the end of the XXth till the beginning of the XXIst:
SOURCES OF RESEARCH

In the article have been analyzed some scientific papers and monographs considering definition of art market, its structuration and reviews of all its components. The study has brought thorough investigation in main conceptions of art marketing and

its development considering it as a phenomenon of contemporary culture according to Ukrainian, Russian, American and British publications. The art market has been determined by means of exemplified fragmentary studies as a phenomenon that still is in need of interdisciplinary approaches.

Keywords: art market, conceptions of development, contemporary culture, theoretical research-work, interdisciplinary study.

Катерина Гай

АРТ-РЫНОК УКРАИНЫ

конца ХХ — начала ХХІ ст.:
ИСТОЧНИКИ ИССЛЕДОВАНИЯ

В статье проанализированы научные статьи и монографии, в которых исследованы определение арт-рынка, его структурирование и обзор каждого из его структурных элементов. Проведено исследование ключевых концепций развития арт-рынка как феномена современной культуры в украинских, российских, американских и британских научных публикациях. На примере фрагментарности теоретических исследований, установлено, что арт-рынок как явление требует междисциплинарного изучения.

Ключевые слова: арт-рынок, концепции развития, современная культура, теоретические исследования, междисциплинарное изучение.